

DIERENBESCHERMING ZAWPENSE

HR 2 januari 1987, RvdW '87, 16

In ons artikel 'Het algemeen belang in het geding'¹ kondigden wij aan dat de Hoge Raad begin 1987 het verlossende woord zou kunnen spreken over de processuele mogelijkheden van belangenorganisaties in het geval van algemeen belang-acties.² In deze zaak (Dierenbescherming-Zawpense) is inmiddels uitspraak gedaan³, maar de HR heeft iets anders gedaan dan wij verwachtten.

In bovengenoemd artikel onderscheidde wij een drietal gevallen waarin belangenorganisaties zich toegang tot de burgerlijke rechter kunnen verschaffen, te weten:

A. Eiser heeft een zonder meer onder de bescherming van art. 1401 BW vallend belang bij het gevorderde (traditionele 1401-belangen);

B. eiser ontleent zijn belang aan een wettelijke regeling;

C. eiser heeft belang bij het gevorderde in verband met een ongehinderd kunnen realiseren van zijn statutaire doelstelling. We constateerden dat de gevallen A en B weinig problemen opleverden, maar dat in geval C de jurisprudentie een kaleidoscopisch beeld te zien gaf zonder dat de HR zich over deze kwestie had kunnen uitspreken. In Dierenbescherming-Zawpense werd de HR bij ons weten voor het eerst de gelegenheid geboden hierover een uitspraak te doen.

De Zawpense is een carnavalsvereniging die jaarlijks het zogenoemde 'gawstrekke' organiseert, waarbij de deelnemers onder een vooraf gedode en met groene zeep ingesmeerde gans doorrijden en daarbij proberen de kop van de hals te trekken. De Dierenbescherming had de carnavalsvereniging in kort geding gedagvaard voor de President van de Rechtbank Maastricht onder vordering van het verbod tot het – zakelijk weergegeven – doen plaatsvinden van deze 'vermakelijkheid'. De President wees de vordering af op de grond dat, hoe het verder ook zij, de Dierenbescherming niet bevoegd is ter zake een verbod te vorderen.⁴ Het hof vernietigde het vonnis van de President en veroordeelde Zawpense in de kosten van beide instanties.⁵ Het hof kwam daarbij tot het oordeel 1. dat het organiseren van het 'gawstrekke' in strijd is met hetgeen volgens het ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt (art. 6.3.1.1 lid 2 NBW) en 2. dat de Dierenbescherming terzake een verbodsactie in kan stellen.

De Zawpense is in cassatie gekomen onder aanvoering van een middel dat uiteenvalt in 6 onderdelen, waarvan de onderdelen 1 t/m 4 kwestie 2 (de ontvankelijkheid) betroffen, onderdeel 5 een motiveringsklacht bevatte en onderdeel 6 opkwam tegen het oordeel van het hof betreffende kwestie 1 (de onrechtmatig-

heid), zowel met een rechtsklacht (die overigens niet verder was uitgewerkt) als met een motiveringsklacht. Advocaat-generaal Franx concludeerde dat geen van de onderdelen van het middel tot cassatie kon leiden.

Anders dan wij verwachtten heeft de HR zich uitsluitend over kwestie 1 uitgesproken. Dit was met name daarom onverwacht, omdat het debat van partijen zich in beide instanties nauwelijks daarop had geconcentreerd, terwijl ook het middelonderdeel maar met moeite in die zin gelezen kan worden. De HR kwam daarbij tot het oordeel dat 'niet (kan) worden gezegd dat thans reeds een ongeschreven, door de burgerlijke rechter te handhaven rechtsnorm bestaat, volgens welke aan het dier een respect toekomt, waarmee niet is te rijmen dat het na zijn dood tot object van publieke vermakelijkheid wordt gemaakt', waarmee de procedure in een klap werd beslist zonder dat de HR een oordeel hoefde te geven over de heikele ontvankelijkheidsvraag. De HR vernietigde het arrest van het hof en deed de zaak zelf af door het vonnis van de President te bekrachtigen.

Kennelijk acht de HR het nog niet opportuun om thans reeds een beslissend oordeel te geven over de ontvankelijkheidsvraag en wordt de lagere rechtspraak vooralsnog aan zijn lot overgelaten. In zijn haast om van de zaak af te komen heeft de HR echter wel een steekje laten vallen. De redenering die de Hoge Raad nodig had om tot het hiervoor weergegeven oordeel te komen is op zijn zachtst gezegd merkwaardig.

Het geciteerde oordeel van de HR komt via de volgende stappen tot stand:

1. 'Bij het tot stand brengen van de Wet op de Dierenbescherming ... is men ervan uitgegaan dat ... een ... rechtsnorm die 'de waardigheid van het dier' beschermt niet kon worden aanvaard (waarbij men zelfs betwijfelde of een dergelijke norm behoorde tot de 'algemeen aanvaarde moraal') (vgl. MvT, Bijl. Hand. II 1954-1955 ...)' (onderstreping MH/FF).
2. 'Hier kan in het midden blijven ... of de ... door regering en parlement bij herhaling signaleerde verandering in de opvattingen de slotsom wettigt dat thans een verdergaande rechtsnorm, strekkend tot bescherming van de waardigheid van het individuele dier, wel moet worden aanvaard' (vgl. Bijl. Hand. II 1981-1982, 16 966 en Bijl. Hand. II 1980-1981, 16 447).
3. 'In elk geval kan immers niet worden gezegd dat thans reeds een ongeschreven door de burgerlijke rechter te handhaven rechtsnorm bestaat ...' (als boven). Meer schematisch luidt de redenering dus:
  1. In 1955 was er zo'n norm niet.
  2. In 1980 worden er veranderingen signaleerd, maar we onderzoeken niet of die betekenen dat er nu zo'n norm wel is.

3. Want, die norm is er immers niet.

Echt overtuigend wordt het gegeven oordeel daar niet van.

Ook op een ander punt zal dit arrest de Dierenbescherming een kater bezorgd hebben. De Dierenbescherming heeft in deze procedure de onrechtmatigheid van het handelen van de Zawpense steeds op twee gronden gebaseerd. Niet alleen werd het ongeschreven recht ingeroepen, maar tevens werd een beroep gedaan op een nimmer ingetrokken verordening van de Provincie Limburg van 1878, waarin activiteiten als het 'gawstrekke' door een strafrechtelijk verbod getroffen worden. In het debat tussen partijen heeft deze kwestie geen prominente rol gespeeld, omdat de President aan de vraag van de onrechtmatigheid niet toekwam terwijl het hof deze op een andere grond reeds bevestigend beantwoordde. Maar nu deze stelling door de Dierenbescherming wel in alle instanties gehandhaafd is, is het op zijn minst gewenst te noemen dat de HR daar aandacht aan besteed had. De HR deed immers de zaak zelf af en heeft uiteindelijk impliciet te kennen gegeven aan de stellingen van de Dierenbescherming voorbij te gaan. Men kan zich afvragen of de HR op grond van de devolutive werking van het beroep in cassatie⁶ of op grond van art. 422 Rv niet gehouden was ambtshalve op genoemde stelling van de Dierenbescherming in te gaan. Maar zelfs indien dit niet zo is had een dergelijke overweging in een zaak die een zo principiële materie betreft zeker bijgedragen aan het accepteren van deze uitspraak door degenen die zich bij kwesties als deze betrokken voelen.

Ingevolge de plaats die de HR te onzent in de rechtspraak inneemt heeft hij een belangrijke taak op het gebied van de rechtszekerheid. Wij hebben niet de indruk gekregen dat de HR zich dat in deze zaak ten volle gerealiseerd heeft.

M.A. Heldeweg
F.J. Fernhout

1. NJB 1986, p. 1201-1205.

2. Noot 10, p. 1201.

3. HR 2 jan. 1987, RvdW 1987, 16.

4. Nu het er kennelijk om gaat dat de Dierenbescherming geen door art. 1401 beschermd belang heeft bij haar vordering zou een niet-ontvankelijkverklaring meer op haar plaats geweest zijn.

5. De Hoge Raad overweegt in paragraaf 1 van het arrest zeer slordig dat het hof de vordering van Dierenbescherming alsnog zou hebben toegewezen.

6. D.J. Veegens, Cassatie in burgerlijke zaken, 2de druk, Zwolle 1971, p. 260.